

یادداشت

در سالهای اخیر، شاهد رشد کمی مناسبی در عرصه مطبوعات و اطلاع‌رسانی بوده‌ایم. انتشار حدود ۱۸۰۰ عنوان نشریه که حدود یکصد عنوان را روزنامه‌های روزانه سراسری و محلی تشکیل می‌دهند، ۱۰۳۶ دفتر نمایندگی مطبوعات، نه خبرگزاری غیردولتی دارای مجوز و ۳۲۰ نمایندگی خبرگزاریها در سراسر کشور نشان از افزایش قابل توجه تعداد و تنوع مطبوعات و خبرگزاریها دارد. هر چند این بدان معنا نیست که رشد کمی مطبوعات و خبرگزاریها در وضعیت فعلی کافی و مطلوب است و ما همچنان نیازمند گسترش عرصه اطلاع‌رسانی، مطبوعات مستقل، آزاد و کثرت‌گرا و به‌ویژه نشریات تخصصی و حرفه‌ای هستیم. اما، نگاه اجمالی به مطبوعات و خبرگزاریهای کشور حاکی از آن است اگر چه ما شاهد شاخصهای رشد کیفی نیز بوده‌ایم ولی رشد کیفی همراه و همگام با رشد کمی نبوده است. رشد کمی مطبوعات و همچنین نابسامانیهای حرفه‌ای و فقدان رشد کیفی لازم بیانگر آن است که باید سیاستگذاری و برنامه‌ریزی عاجل برای ارتقاء سطح کیفی و ساماندهی امور مطبوعات و خبرگزاریها نیز صورت گیرد. این سیاستگذاران می‌تواند بیشتر مبتنی بر بسترسازی و زمینه‌های رشد کیفی مطبوعات و خبرگزاریها باشد.

برای این منظور معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع‌رسانی چند برنامه را در اولویت فعالیتهای خود قرار داده است. حمایت از نشریات تخصصی، گسترش آموزش روزنامه‌نگاری در سطوح ملی و استانی، تقویت و توسعه انجمنهای حرفه‌ای و صنفی (نهادهای مدنی)، انتشار قوانین مطبوعاتی کشورهای مختلف، تهیه و تدوین طرح جامع استقلال حرفه‌ای روزنامه‌نگاران، شورای عالی رسانه‌ها، میثاق اصول اخلاقی حرفه روزنامه‌نگاری و نظام جامع مطبوعات، ساماندهی یارانه‌ها و اعزام روزنامه‌نگاران و مدیران خبرگزاریها و نشریات به کشورهای دارای نظام رسانه‌ای پیشرفته برخی از مهمترین اقدامات معاونت امور مطبوعاتی در این زمینه است. هر یک از این فعالیتهای اگر به درستی اجرا شود به نوبه خود تأثیرگذار بوده و در مجموع می‌تواند زمینه‌های توسعه کیفی و استقلال این حوزه را فراهم آورد.

در این راستا، اعزام روزنامه‌نگاران و مدیران نشریات و خبرگزاریها به خارج از کشور از دو سال قبل در دستور کار

معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع‌رسانی قرار گرفت. هدف اصلی این اعزام، ارتقاء سطح آگاهی روزنامه‌نگاران و آشنایی مدیران خبرگزاریها و نشریات با نظام رسانه‌های کشورهای دارای تجربه موفق روزنامه‌نگاری بوده است. به‌طور کلی اهداف این سفرها را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

۱. آشنایی روزنامه‌نگاران با تجربیات موفق کشورهای دارای نظام رسانه‌ای پیشرفته. از این رو برنامه‌ها به گونه‌ای در نظر گرفته شد تا آنها بتوانند علاوه بر بازدید از تحریریه رسانه‌ها، همچنین بتوانند در جریان کلیه مراحل تولید، انتشار و توزیع نشریات قرار بگیرند.

۲. کسب تجربه از روزنامه‌نگاران، رسانه‌ها و نظام رسانه‌های کشورهای مذکور یکی دیگر از اهداف این سفر بوده است. به‌جز تعداد معدودی از روزنامه‌نگاران اعزام شده، بقیه هیچ‌گونه تجربه‌ای از کشورهای مقصد نداشته‌اند. بنابراین سفرها به گونه‌ای برنامه‌ریزی شد تا روزنامه‌نگاران ما بتوانند با روزنامه‌نگاران مختلف به‌ویژه روزنامه‌نگاران بخش خاورمیانه، ایران و سرویس سیاسی رسانه‌های مختلف آشنا شوند و از تجربیات آنها آگاهی یابند.

۳. واقعی‌سازی بینش و ذهنیت روزنامه‌نگاران کشور درباره روزنامه‌نگاری و نظام رسانه‌های کشورهای پیشرفته. بسیاری از روزنامه‌نگاران کشورمان برداشت واقعی از نظام رسانه‌های کشورهای دارای نظام رسانه‌ای پیشرفته ندارند. بسیاری از آنها معتقدند هر کس به‌راحتی می‌تواند در کشورهای مذکور روزنامه‌نگار شود و خطوط قرمزی در کار برای آنها وجود ندارد. یکی از مهمترین اهداف این سفر آشناسازی روزنامه‌نگاران با واقعیت‌های روزنامه‌نگاری و نظام رسانه‌های آن کشورها بوده است.

۴. شناسایی مالکیت و مدیریت رسانه‌ها در کشورهای دارای نظام رسانه‌ای پیشرفته از دیگر اهداف این سفرها بوده است. روزنامه‌نگاران ضمن بازدید از رسانه‌های مختلف و جلسات با برخی از مدیران و دبیران آنها در می‌یافتند که رسانه‌های این کشورها چگونه اداره می‌شوند، سهم روزنامه‌نگاران از رسانه‌هایشان چقدر است، چقدر استقلال دارند، چگونه از برندهای (آرم یا نشان) خودشان برای کسب درآمد بیشتر و بقای طولانی‌تر استفاده می‌کنند و چگونه بسیاری از آنها بدون کمکه‌های مستقیم و غیرمستقیم دولت، روی پا خودشان می‌ایستند.

۵. مواجهه با انجمنها و سندیکاها و تخصصی و حرفه‌ای روزنامه‌نگاران و آگاهی از نقش، کارکرد و وظایف آنها از دیگر اهداف این سفرها بوده است. انجمنها و سندیکاها تخصصی مطبوعات و روزنامه‌نگاران کشورهای دارای نظام رسانه‌ای پیشرفته دارای تجربیات موفق زیادی هستند که آشنایی روزنامه‌نگاران کشورمان با آنها ضروری است. برنامه‌ریزی شد تا روزنامه‌نگاران ضمن بازدید از انجمنها، اتحادیه‌ها و سندیکاها، طی جلسات و گفت‌وگوی مستقیم با مدیران این نهادها و گاهی با تعدادی از روزنامه‌نگاران در جریان کارکردها و ایفای نقش این نهادها قرار بگیرند.

۶. آشنایی با تحولات جدید عرصه اطلاع‌رسانی، تنوع و تکثر رسانه‌ها از دیگر اهداف این سفرها بوده است. برای دستیابی به اهداف مذکور مقرر شد در سال اول روزنامه‌نگاران به کشورهای لبنان، فرانسه، آلمان و انگلستان اعزام شوند.

در سال گذشته روی هم حدود یکصد نفر به این کشورها اعزام شده‌اند که ۴۰ نفر از لبنان (طی چهار گروه ده نفره) و ۶۰ نفر از کشورهای اروپایی (طی چهار گروه ۱۵ نفره) بازدید کرده‌اند. روی هم رفته حدود ۴۵ نفر از روزنامه‌نگاران

اعزامی در سال گذشته، روزنامه‌نگاران استانی بوده‌اند. نظرسنجی به عمل آمده از روزنامه‌نگارانی که از نظام رسانه‌ای کشورهای مختلف دیدن کرده‌اند، حاکی است که بیش از ۹۰ درصد روزنامه‌نگاران و مدیران جراید اعزامی از این تجربه راضی بوده و به معاونت امور مطبوعاتی توصیه کرده‌اند که این فرصت را برای سایر همکاران آنها فراهم آورد. از آنجا که تجربه سال اول، با همه کاستیها برای روزنامه‌نگاران آموزنده بوده است، معاونت امور مطبوعاتی بر آن شد تا با جمع‌آوری نظرات روزنامه‌نگاران اعزام شده برنامه هدفمندتری را برای سال دوم تدارک ببیند. از این رو، با توجه به تغییر و جابجایی دولت، در سال دوم حدود ۴۰ نفر برای اعزام در نظر گرفته شده‌اند که این افراد طی نامه‌ای که از سوی معاونت امور مطبوعاتی برای روزنامه‌های کثیرالانتشار سراسری و خبرگزاریها فرستاده شد، توسط آنها معرفی شده‌اند. چهارده نفر از مدیران و روزنامه‌نگاران ارشد خبرگزاریها طی دو گروه با سرپرستی دو نفر از این معاونت به ژاپن و بقیه به لبنان اعزام شده‌اند. افراد اعزامی گزارش سفرهای مختلفی تهیه و در نشریات سراسری و محلی و در خبرگزاریها منتشر کرده‌اند، اما برای این که جمع‌بندی از این سفرها به‌طور یک‌جا بتواند تجربیات کشورهای مختلف را در اختیار روزنامه‌نگاران و اصحاب عرصه اطلاع‌رسانی قرار دهد، فصلنامه رسانه بر آن شد تا با تهیه گزارشهای مختلف، مقالات و مصاحبه‌ها و انتشار یک شماره ویژه برای این منظور گامی بردارد. به همین سبب این شماره مجله به سفرهای مطبوعاتی پرداخته و گزارشها، مصاحبه‌ها و مقالاتی را در این زمینه تقدیم علاقمندان می‌کند. علاوه بر چند گزارش، مصاحبه و مقاله که به سفرهای روزنامه‌نگاران و مدیران خبرگزاریها و برخی جراید از کشورهای لبنان، انگلستان، آلمان، فرانسه و ژاپن مربوط است، چند مطلب مانند قانون بیسه (توزیع جراید کشور فرانسه) قانون سندیکای روزنامه‌نگاران کردستان عراق و انجمن مطبوعات ژاپن نیز به این مجموعه اضافه شده تا اطلاعات لازم را در زمینه توزیع، حمایت و نظارت بر مطبوعات در کشورهای دیگر به خوانندگان ارائه دهد.